

Edgar Allan Poe

Vraždy a jiné zběsilosti

VOLVOX GLOBATOR 2019

Edgar Allan Poe
Vraždy a jiné zbláznění

volvox globator 2019

Edgar Allan Poe

Vraždy
a jiné
zběsilosti

Copyright © Volvox Globator, 2019
Selection, Translation © Ladislav Šenkyřík, 1998, 2019
Translation © „Josef Schwarz“ – dědicové c/o DILIA, 1975
Epilogue © Ladislav Šenkyřík, 2019
Illustrations © Karolína Študená, 2019

ISBN 978-80-7511-509-6
ISBN 978-80-7511-510-2 (e-pub)
ISBN 978-80-7511-511-9 (pdf)

NA SLOVÍČKO S MUMIÍ

Bujná hostina minulého večera mě poněkud zmohla. Měl jsem ukrutné bolení hlavy a chtělo se mi zoufale spát. Řekl jsem si tedy, že místo abych šel ven, jak jsem původně zamýšlel, večer nikam nepůjdu a že udělám nejlépe, když si sním jen nějakou maličkost k večeři a hned si půjdu lehnout.

Měl jsem na mysli lehkou večeři, samozřejmě. Strašně rád jím opékaný sýr. Není ovšem radno sníst ho najednou víc než libru. Ale když sníte dvě libry, také se nic nestane. A mezi dvěma a třemi je rozdíl pouhá jednotka. Snad jsem spořádal čtyři. Moje žena tvrdí pět, ale zřejmě tu smísila dvě velmi odlišné věci. Jsem ochoten přiznat číslo pět jakožto abstraktum, ale konkrétně se vztahuje k lahvím černého piva, které opékaný sýr vlastně okořeňuje a bez kterého se tohoto pokrmu máme přímo vystříhat.

Když jsem tedy pozřel tuto střídrou krmi a nasadil si noční čepičku s blahou nadějí, že ji do příštího poledne nesundám, položil jsem si hlavu na polštář a zkonejšen úbělově čistým svědomím rázem jsem tvrdě usnul.

Ale copak se někdy mohou splnit naděje lidstva? Měl jsem za sebou sotva třetí verš, když se ozvalo zběsilé zvonění na domovní zvonek a nedočkavé bušení do klepátka. Okamžitě jsem procitl. Ještě jsem si mnul oči a už mi žena před ně strká lístek, který mi poslal můj starý přítel doktor Ponnonner. Stálo v něm:

Přijďte ke mně, můj milý, dobrý příteli, hned jak tohle obdržíte. Přijďte ke mně stůj co stůj a potěšte se s námi. Konečně jsem po neúnavném vyjednávání získal souhlas ředitelství Městského muzea a smím prozkoumat mumii – víte, kterou myslím. Mám dovoleno rozbalit ji a otevřít, bude-li to žádoucí. Zúčastní se toho jen několik přátel – počítám samozřejmě s Vámi. Mám teď mumii doma a začneme ji rozbalovat dnes v noci v jedenáct.

Vždy Váš Ponnonner

Než jsem dočetl k slovu „Ponnonner“, uvědomil jsem si, že jsem čiperný jako ptáče. V extázi jsem vyskočil z postele, kdeco jsem zporázel, bleskurychle jsem na sebe naházal šaty a uháněl k doktorovi.

Tam jsem našel velmi dychtivou společnost. Už na mne netrpělivě čekali; mumii zatím položili na jídelní stůl, a právě když jsem vstupoval, začali ji zkoumat. Byla to jedna ze dvou mumií, které před lety přivezl Ponnonnerův bratranec kapitán Artur Sabretash z hrobky nedaleko Eleithiasu v Libyjských horách, ještě značný kus cesty za Thébami na Nilu. Katakomby v těchto končinách nejsou sice tak nádherné jako pohřebiště thébská, ale zato zajímavější, neboť poskytují četné názorné ilustrace soukromého života Egypťanů. Hrobka, v které byl nalezen náš exemplář, vydala spoustu takových ukázek; její stěny byly prý úplně pokryty freskami a basreliéfy; sochy, vázy a umné mozaiky svědčily o nesmírném bohatství zemřelých.

Drahocenný nález byl uložen v muzeu ve stavu naprosto stejném, v jakém jej kapitán Sabretash objevil – rakev zůstala nedotčena. Osm roků si ji veřejnost mohla prohlížet pouze zvenčí. Měli jsme tedy k dispozici kompletní mumii a ti, kteří vědí, jak zřídkakdy dojde k našim břehům nějaká nezničená starověká památka, hned pochopí, proč jsme tak jásali.

Když jsem se přiblížil ke stolu, spatřil jsem velikou truhlu či spíše pouzdro téměř sedm stop dlouhé, snad tři stopy široké a dvě a půl stopy vysoké. Bylo oválné a nevypadalo jako rakev. Zprvu jsme mysleli, že je z platanového dřeva, ale řezem jsme zjistili, že je to lepenka či papírovina, vyrobená z papyrusů. Bylo bohatě vyzdobeno malbami, které znázorňovaly pohřební výjevy a jiné truchlivé náměty, a jimi se všelijak proplétala řada hieroglyfických znaků, označujících patrně jméno zesnulého. Naštěstí byl mezi námi pan Gliddon, který písmo snadno přečetl. Celý nápis dával dohromady pouze jedno slovo: *Raddaskufu*.

Dalo nám hodně práce, než jsme truhlu otevřeli bez poškození, a když se nám to konečně podařilo, přišli

jsme na druhou, která už vypadala jako rakev a byla o mnoho menší než ta vnější, třebaže jinak navlas stejná. Prostor mezi oběma pouzdry byl vyplněn smolou, takže barvy vnitřní truhly byly poněkud setřeny.

Když jsme ji otevřeli (a to šlo celkem hladce), narazili jsme na třetí pouzdro, které mělo rovněž tvar rakve a lišilo se od druhého pouze materiálem. Bylo z cedrového dřeva, které dosud vydávalo příznačnou, silně aromatickou vůni. Mezi druhým a třetím pouzdem nebyla mezera – přesně do sebe zapadala.

Otevřeli jsme třetí truhlu a tam jsme objevili tělo mumie. Vyňali jsme je a očekávali, že bude – jak prý bývá – zabaleno do spousty svitků a plátěných obinadel, ale místo toho jsme našli jakýsi obal z papyrusu, pokrytý vrstvou silně pozlacené a pomalované sádry. Byly tu vymalovány předměty, které patrně souvisely s rozličnými domnělými povinnostmi duše a jejím zasvěcením různým božstvům, a byly tu i četné, navlas stejné obrazy lidských postav – podle všeho podobizny balzamovaných osob. Od hlavy k patě se táhl svislý nápis ve fonetickém hieroglyfickém písmu, uvádějící opět jméno a hodnosti pohřbeného, jakož i jméno a hodnosti jeho příbuzných.

Kolem krku visel mumii náhrdelník z podlouhlých skleněných korálek v různých barvách a tyto korálky znázorňovaly podoby bohů, posvátného skaraba a podobně. Kolem úzkých boků měla podobný pás.

Odstranili jsme papyrus a zjistili, že se tělo uchovalo ve výborném stavu a že ani trochu nepáchne. Mělo načervenalou barvu. Pokožka byla tvrdá, hladká a lesklá. Také zuby a vlasy byly zachovalé. Oči (jak se nám zdálo) byly vyňaty a nahrazeny skleněnými, jež byly krásné a působily podivuhodně živě, až na to, že měly jaksi příliš strnulý pohled. Prsty a nehty se leskly zlatem.

Pan Gliddon podle červenavé pokožky usoudil, že balzamování bylo provedeno asfaltem; když však ocelovým nožíkem seškrábal povrch pleti a hodil prášek na oheň, hned jsme ucítili vůni kafru a jiných libovonných látek.

Hledali jsme na mrtvole velmi důkladně otvory, jimiž se obvykle vytahují vnitřnosti, ale kupodivu jsme nikde nic podobného nenašli. Tehdy z nás ještě nikdo nevěděl, že se dost často vyskytují i mumie neotevřené, v kterých je všechno ponecháno. Jinak bývalo zvykem, že se mozek odstraňoval nosní dutinou, střeva bočním řezem, tělo se oholilo, umylo a nasolilo, potom se na několik týdnů uložilo a teprve pak se přistoupilo k vlastnímu balzamovacímu procesu.

Protože jsme nenašli nejmenší stopu po otvoru či řezu, přichystal si doktor Ponnonner nástroje k pitvě – já jsem však připomněl, že už je pozdě – dvě hodiny pryč –, a tak jsme se dohodli, že anatomický průzkum odložíme na příští večer. Už jsme se také pomalu rozcházeli, když někdo navrhl, abychom ještě provedli jeden nebo dva pokusy s Voltovou baterií. Zelektrizovat mumii starou tři nebo čtyři tisíce let – to byl nápad, třebaže ne právě nejmoudřejší, tedy jistě velmi originální, a všem se nám hned zalíbil. Brali jsme jej sice z devíti desetin jako žert a jen z jedné desetiny vážně, ale přece jen jsme v doktorově pracovně připravili baterii a dopravili k ní Egyptana.

Dalo nám velkou práci, než se nám podařilo obnažit kousek svalu na skrání; ten sice nebyl tak nepoddajně tuhý jako ostatní části těla, ale na styk s galvanickým proudem přesto nereagoval. To jsme ostatně předvídali a zdálo se, že nám to již první pokus rozhodně potvrdil; zasmáli jsme se tedy od srdce vlastní pošetilosti a popřáli si vzájemně dobrou noc – tu však můj pohled náhodou zavadil o oči mumie a už se od nich v úžasu nemohl odtrhnout. Tento kratičkový pohled vskutku stačil, abych se ujistil o tom, že bulvy, o kterých jsme si všichni mysleli, že jsou skleněné, a které nám zprvu byly nápadné pro svůj urputný výraz, jsou nyní do té míry překryty víčky, že je z nich vidět jen nepatrná část bělma.

S výkřikem jsem na tento fakt upozornil ostatní a ti si jej také hned uvědomili.

Nedá se říci, že by mě to bylo vylekalo – v mém pří-

padě to není to pravé slovo. Je ale docela možné, že nebýt černého piva, bylo by mne to poněkud zneróznilo. Pokud jde o další členy společnosti, vskutku se nikdo z nich nepokoušel zastírat čirou hrůzu, která je zachvátila.

Doktora Ponnonnera mi bylo až líto. Pan Gliddon se nějakým záhadným procesem vypařil. Pan Silk Buckingham by si myslím netroufal popírat, že měl namířeno po čtyřech pod stůl.

Jakmile však první zděšení pominulo, rozhodli jsme se samozřejmě v experimentech pokračovat. Nyní jsme se soustředili na palec u pravé nohy. Provedli jsme řez na vnější straně kosti *os sesamoideum pollicis pedis* a pronikli jsme tak až k dřeni odváděcího svalu – *abductoru*. Znovu jsme uchystali baterii a tentokrát jsme zavedli proud do rozťatého nervstva. Mumie nejprve docela jako živá zdvihla koleno téměř až k břichu a pak s neuvěřitelnou prudkostí celý úd narovнала. Uštědřila tak doktoru Ponnonnerovi takový kopanec, že tento džentlmen byl jako šíp z katapultu vypálen oknem rovnou na ulici pod námi.

Vyřítili jsme se jako jeden muž, abychom posbírali zohavené zbytky oběti, ale díkybohu jsme ji potkali na schodech, po kterých stoupala s nepochopitelným spěchem, překypujíc horlivostí a přesvědčena víc než předtím o nutnosti pokračovat v pokusech neúprosně a nadšeně.

A právě na radu doktora Ponnonnera jsme ihned provedli hluboký řez do špičky nosu pitevního objektu a sám doktor vložil svou nešetrnou ruku na tento čichový orgán a vehementně jej napojil na drát.

Účinek po stránce duševní i fyzické – řečeno obrazně i doslovně – byl elektrický. Předně mrtvola otevřela oči a velmi rychle a dlouho, tak jak to dělá pan Barnes ve svém revuálním výstupu, mrkala; za druhé kýchla; za třetí se posadila; za čtvrté pohrozila doktoru Ponnonnerovi do tváře pěstí; za páté se obrátila na pana Gliddona a pana Buckinghama a pronešla k nim v bezvadné egyptštině tuto řeč:

„Musím říci, pánové, že mne vaše jednání nejen překvapuje, ale přímo ohromuje. Od doktora Ponnonnera se nic lepšího čekat nedá; je chudáček trochu padlý na hlavu a nic kloudnějšího ho už nenapadne. Je mi ho líto a promím mu to. Ale od vás, pane Gliddone – a od vás, Silku, kteří jste cestovali po Egyptě a byli jste tam už jako doma – tedy od vás, kteří jste mezi námi byli tak dlouho, že snad hovoříte egyptsky, tak jako píšete ve vlastním jazyku – od vás, které jsem vždycky pokládal za věrné přátele všech mumií – nuže, od vás jsem tak nešlechtné jednání věru nečekal. Co si mám o vás myslet, když nečinně přihlížíte, jak se se mnou ošklivě zachází? Jak si mám vykládat, že strpíte, aby mne kdejaký ňouma vytahoval ze všech mých rakví a svlékal donaha v tomhle ukrutně studeném podnebí? A konečně – abych došel k věci – z jakého hlediska mám posuzovat, že podporujete, ba navádíte toho ničemného mrňouse doktora Ponnonnera, aby mne tahal za nos?“

Teď si zaručeně každý myslí, že při takové řeči a za takových okolností jsme se všichni buď rázem rozprchli, nebo propadli šílené hysterii, anebo jsme se do jednoho skáceli v mdlobách. Aspoň jedna z těchto tří věcí se dala očekávat – vždyť taková reakce anebo i všechny dohromady by byly docela omluvitelné. A já si na mou duši nedovedu vysvětlit, jak a proč se stalo, že jsme nic z toho neprovedli. Ale možná že klíč k našemu chování je dlužno hledat v celkové atmosféře, v „duchu doby“, který vychází ze zákona protikladů a obvykle se jím vykládá všechno, co vypadá paradoxně či nemožně. Anebo je koneckonců možné, že Egyptánova slova zbavoval hrůzy ten neobyčejně přirozený a věčný tón, jímž je pronášel. Ať tak či onak, je jisté, že nikdo z nás neprojevil nějaké silnější rozčilení, a zřejmě ani nikomu nepřipadlo, že se děje něco obzvlášť nekalého.

Já osobně jsem byl přesvědčen, že je všechno v pořádku – jen jsem trochu poodstoupil, abych nebyl v dosahu Egyptánovy pěsti. Doktor Ponnonner si str-

čil ruce do kapes u kalhot, zarytě civěl na mumii a rudl v tváři jak krocan. Pan Gliddon si hladil vousy a povytahoval si límeček u košile. Pan Buckingham svěsil hlavu a zasunul si palec pravé ruky do levého koutku úst.

Egyptan na něj chvíli přísně hleděl a konečně s úšklebkem pronesl:

„Proč mlčíte, pane Buckinghame? Slyšel jste, nebo jste neslyšel, nač jsem se vás ptal? Vyndejte si ten palec z úst!“

Pan Buckingham sebou malinko trhl, vytáhl palec pravé ruky z levého koutku úst, a aby o nic nepřišel, strčil si palec levé ruky do pravého koutku zmíněného otvoru.

Když mumie viděla, že z pana Buckinghamama nedostane odpověď, obrátila se nevrle na pana Gliddona a kategoricky se ho zeptala, co vlastně chceme.

Pan Gliddon se dlouze rozhovořil, a to egypťsky. Americkým tiskárnám se bohužel nedostávají hieroglyfické typy, jinak bych zde s velkou radostí otiskl celou jeho vynikající řeč v originále.

Rád bych při této příležitosti poznamenal, že celý další rozhovor s mumii byl veden ve staroegyptštině a jeho obsah byl mně a dalším nezcestovalým členům společnosti zprostředkován pány Gliddonem a Buckinghamem jakožto překladateli. Tito pánové mluvili rodným jazykem mumie s nenapodobitelnou plynulostí a půvabem, ale přece jen jsem si všiml – a bylo to nepochybně zaviněno tím, že se narazilo na zcela moderní pojmy, které cizinec přirozeně neznal –, že když cestovatelé chtěli sdělit patřičný význam, tu a tam se museli uchýlit k názornějším formám dorozumění. Pan Gliddon se například marně snažil ozřejmit Egyptanovi obsah pojmu „politika“ a podařilo se mu to, teprve když kouskem uhlu načrtl na stěnu menšího pána s karbunkulovým nosem, v ošuntělých šatech, stojícího na tribuně, s levou rukou staženou vzad, s pravou paží napřaženou vpřed, se sevřenou pěstí, s očima vykroucenýma k nebi a s ústy otevřenými v úhlu deva-

desáti stupňů. A právě tak pan Buckingham nemohl mumii zaboha objasnit moderní pojem „paruka“ – až si posléze dal říci od doktora Ponnonnera a velmi pobledlý v obličejí sňal z hlavy svou vlastní vlásenku.

Jistě nikoho neudiví, že pan Gliddon zdůrazňoval ve svém diskusním příspěvku hlavně nesmírný prospěch, který plyne vědě z rozbalování a kuchání mumii, a tím se chtěl také omluvit, že jaksi vyrušil z klidu ji – tedy onoho balzamovaného tvora, který se nazývá Raddaskufu. Uzavřel svou řeč poznámkou (více než poznámka to nebyla), že když jsme si tyto maličkosti vysvětlili, mohli bychom snad pokračovat v zamýšleném vyšetřování. Nato si doktor Ponnonner připravil nástroje.

K posledním řečnickovým návrhům měl Raddaskufu, mám takový dojem, jakési vážnější námitky, jejichž obsah mi unikl; ale s omluvami byl velmi spokojen, sestoupil ze stolu a s celou naší společností si potřásl rukou.

Jakmile tento obřad skončil, začali jsme napravovat škody, které jsme oběti našeho vědeckého zájmu způsobili skalpelem. Sešili jsme jí ránu na spánku, ovázali nohu a na špičku nosu jsme přilepili kus černé náplasti.

Pak jsme si všimli, že hrabě Raddaskufu (byl patrně něčím takovým) se trochu třese – zřejmě zimou. Doktor se ihned odebral do svého šatníku a brzy přinesl černé, bezvadně střižené sako, bleděmodré kostkované kalhoty s poutky, růžovou proužkovanou košili, volnou brokátovou vestu, bílý burnus, hůl s ohnutou rukojetí, klobouk bez stříšky, lakýrky, slámově žluté jelenice, lorňon, kníry a nabíraný nákrčník. Vzhledem k rozdílům v rozměrech hraběte a doktora (poměr byl asi dvě ku jedné) měli jsme věru co dělat, než se nám podařilo vpravit Egyptanovu postavu do prádla a šatů, ale nakonec se přece jen mohlo říci, že je oblečen. Pan Gliddon mu poté nabídl rámě a zavedl ho k pohodlnému křeslu, kdežto doktor bez meškání zazvonil a poručil přinést doutníky a víno.

Brzy se rozproudila živá debata. Velkou zvědavost vzbudil přirozeně poněkud neobvyklý fakt, že Radaskufu je dosud naživu.

„Mám dojem,“ poznamenal pan Buckingham, „že byste měl být už dávno po smrti.“

„Proč?“ odpověděl udiveně hrabě. „Vždyť je mi teprve něco přes sedm set let! Můj otec se dožil tisícovky a do smrti nepropadl marasmu.“

Nato začaly pršet otázky a dohady, z kterých posléze vysvitlo, že se někdo, pokud jde o stáří mumie, značně přepočítal. Od doby, kdy byla uložena v eleithiaských katakombách, uplynulo pět tisíc padesát let a několik měsíců.

„Ale moje poznámka,“ začal znovu pan Buckingham, „se netýkala vašeho věku v době vašeho pohřbení – celkem rád vám přiznám, že jste dosud mladý člověk –, chtěl jsem se spíš dotknout té nesmírně dlouhé doby, kdy jste byl, jak sám naznačujete, naložen do asfaltu.“

„Do čeho?“ řekl hrabě.

„Do asfaltu,“ opakoval pan Buckingham.

„Ach ano – tuším už trochu, co máte na mysli. Ten by byl nepochybně také vyhovoval, ale za mých časů se používalo téměř výhradně chloridu rtuťnatého.“

„Nejvíc nám ovšem vrtá hlavou,“ řekl doktor Ponnonner, „jak se stalo, že jste byl v Egyptě pět tisíc let mrtev a pohřben a dnes jste tu před námi úplně živ a zdrav a tak báječně vypadáte.“

„Kdybych byl, jak říkáte, mrtev,“ odpověděl hrabě, „je víc než pravděpodobné, že bych byl mrtev doposud, protože – jak na to koukám – jste v elektřině ještě v dětských střevíčkách a nedokážete s ní to, co bylo u nás zastara naprosto běžné. Ale je to tak, že jsem upadl do kataleptického spánku a moji nejlepší přátelé se domnívali, že jsem buď mrtev, nebo bych měl být mrtev, a tak mne hned zbalzamovali – doufám, že znáte aspoň nejdůležitější principy tohoto procesu.“

„Tedy – ne tak docela.“

„Aha – vidím, že tu vládne žalostná nevědomost!

Nu, nemohu se teď obírat podrobnostmi, ale musím vám vysvětlit, že balzamovat znamenalo v Egyptě ve vlastním slova smyslu – zadržet na neurčito veškeré animální funkce, které podléhají životnímu procesu. Užívám slova animální v jeho nejširším významu, v němž je obsažena bytost nejen fyzická, ale i duchovní a vitální. Opakuji, že vůdčí princip balzamování spočíval u nás v tom, že byly zadrženy a jaksi trvale odloženy veškeré animální úkony, podléhající životnímu procesu. Zkrátka, člověk zůstával v takovém stavu, v jakém byl v době balzamování. Nu, a protože jsem z těch šťastlivců, kteří pocházejí z krve Skaraba, byl jsem zbalzamován zaživa – a to tak, jak mne právě vidíte.“

„Z krve Skaraba!“ zvolal doktor Ponnonner.

„Ano. Skarab byl znakem či erbem význačného a nepočetného patricijského rodu. Být z krve Skaraba znamená pouze patřit k rodu, který má skaraba ve znaku. Mluvím obrazně.“

„Co to má ale co dělat s tím, že jste naživu?“

„Nuže, platí obecně, že v Egyptě se mrtvola před balzamováním zbavuje střev a mozku – a této zvyklosti se nepodřizuje pouze rod Skarabů. Kdybych tedy nebyl z krve Skarabů, neměl bych střeva ani mozek a bez nich se nežije zvláště pohodlně.“

„Už to chápu,“ řekl pan Buckingham, „a předpokládám, že všechny mumie, které jsou úplně, pocházejí z rodu Skarabů.“

„Nepochybně.“

„Myslel jsem,“ řekl pan Gliddon velmi pokorně, „že Skarab byl jedním z egyptských bohů.“

„Jedním z egyptských – co?“ zvolal mumifikovaný pán a vyskočil na nohy.

„Bohů!“ opakoval cestovatel.

„Pane Gliddone, já opravdu žasnu, když vás slyším takhle mluvit,“ řekl hrabě a opět si sedl. „Na celé zemi není národa, který by uznával víc než jednoho boha. Skarab, ibis a tak dále nám byli (tak jako podobná zvířata jiným národům) pouze symboly nebo

prostředníky, kterými jsme uctívali Stvořitele, jenž je příliš vznešený, abychom ho oslovovali přímo.“

Všichni jsme se odmlčeli. Konečně doktor Ponnonner opět rozhovor navázal. „Není tedy podle toho, co jste nám tu vysvětlil, vyloučeno, že v katakombách na Nilu existují mumie z rodu Skarabů, které jsou v živoucím stavu.“

„To je nesporné,“ odvětil hrabě. „Všichni členové rodiny Skarabů, kteří byli náhodou zbalzamováni zaživa, žijí. Dokonce i někteří z těch, kteří tak byli záměrně zbalzamováni a jejich mumifikátoři je později přehlédli, jsou dosud v hrobkách.“

„Vysvětlil byste nám laskavě,“ řekl jsem, „kdo jsou to – ti záměrně zaživa zbalzamovaní, jak říkáte?“

„Milerád,“ odpověděla mumie, když si mne předtím nenuceně prohlédla lorňonem, neboť jsem se jí poprvé odvážil na něco zeptat.

„Milerád,“ řekla. „Za mých časů se člověk dožíval průměrně osmi set let. Jen málo lidí umíralo před svým šestistým rokem, ledaže je postihlo něco mimořádného; jen málo jich přežilo dekádu století; osm set let bylo pokládáno za přirozenou délku života. Když se vynalezlo balzamování, jak jsem je tu vylíčil, napadlo filosofy, že kdyby se tento přirozený životní běh dal žít po etapách, nasýtila by se tím jednak chvályhodná zvědavost a současně by to velmi prospělo rozvoji vědy. Zvláště v dějepisectví zkušenost ukázala, že něco podobného je přímo nepostradatelné. Historik ve věku třeba pěti set let napíše pracně knihu a pak se dá pečlivě zbalzamovat. Zároveň přikáže svým ‚prozatímním‘ mumifikátorům, aby ho dali opět oživit, jakmile uplyne určitá doba – řekněme pět nebo šest set let. Když po tomto časovém rozpětí znovu vstoupí do života, nalezne místo svého velkého díla neomylně jakýsi poznámkový sešit k libovolnému použití pro každého – jakési literární kolbiště sporných dohadů, rébusů a osobních hádek, v kterých se potýkají celé smečky rozlícených vykladačů. Tyto dohady a odhady, kterým se jinak rádo říká komentáře, doplňky či

opravy, nakonec tak zavalily, překroutily a rozemlely původní text, že se mezi nimi autor musel s lucernou pít po vlastní knize. A když se dopídl, ukázalo se, že celá námaha nestála za to. Nejdřív všecko úplně přepsal a pak, protože to bylo pokládáno za svatou povinnost historika, začal ihned z vlastního soukromého poznání a zkušenosti opravovat současně tradované názory na epochu, v které původně žil. Nu, a tento proces občasného přepisování a osobního usměrňování různými mudrci zabránil nakonec tomu, aby naše historie zdegenerovala v pouhou legendu.“

„Promiňte,“ vpadl náhle doktor Ponnonner a dotkl se přitom jemně Egyptánova ramene, „promiňte, vážený pane, ale mohl bych vás na okamžik přerušit?“

„Beze všeho, vážený pane,“ odvětil hrabě a zmlkl.

„Chtěl jsem se vás jen na něco zeptat,“ řekl doktor.

„Zmínil jste se o historikových osobních opravách tradovaných názorů, které se týkaly jeho vlastní epochy. Povězte mi, prosím, do jaké míry se tyto zkazky průměrně shodovaly s pravdou?“

„Obyčejně se zjistilo, že ony zkazky – jak to správně nazýváte, vážený pane – si v ničem nezhodaly s fakty zaznamenanými v oněch nepřepsaných historiích, totiž že ani v jednom, ani v druhém podání se nikdy za žádných okolností nenašlo jediné písmenko, které by nebylo veskrze a od základu mylné.“

„Je ale naprosto zřejmé,“ pokračoval doktor, „že od vaší mumifikace uplynulo aspoň pět tisíc let, a proto předpokládám, že historie z vaší doby – když tedy ne tradované pověsti – objasňovala dostatečně onen univerzální problém, totiž stvoření světa, které se odehrávalo – což doufám víte – jen asi před dalšími deseti stoletími.“

„Jak prosím?“ řekl hrabě Raddaskufu.

Doktor poznámku opakoval, ale cizinci se podařilo pochopit ji teprve po zevrubném vysvětlování. Pak řekl váhavě:

„Myšlenky, které jste tu rozvedli, jsou pro mne, přiznám, naprosto nové. Za mých časů nechoval, pokud

vím, nikdo tak prapodivnou představu, že vesmír – anebo tento svět, chcete-li – měl vůbec někdy nějaký začátek. Vzpomínám, že jsem jednou, ale jen jednou, zaslechl jakousi vzdálenou narážku od člověka, který bádal o původu lidstva, a tento muž užil právě tak jako vy slova Adam – totiž „červená země“. Užil ho však ve smyslu generického třídění ve vztahu k samovolnému bujení z živné půdy (jakým ostatně vzniklo tisíce nižších druhů živočichů) – tedy jak říkám, k samovolnému vybudování pěti ohromných lidských houfů, které současně vznikly v pěti různých a téměř stejně velkých částech zeměkoule.“

Nato celá naše společnost pokrčila rameny a kdosi se velmi významně dotkl čela. Pan Silk Buckingham si zběžně změřil nejprve zátylek a pak čelo pana Radaskufu a pravil:

„Lidská dlouhověkost za vašich dob, spojená občas s životem po přerušovaných etapách, jak jste nám to osvětlil, měla nesporně silný vliv na všeobecný rozvoj i nahromadění vědomostí. A proto se domnívám, že onu nízkou úroveň starých Egypťanů ve všech vědních oborech – srovnám-li ji s novověkými národy, zvláště pak s Američany – je nutno přičítat jen vysokému stupni tvrdosti egyptské lebky.“

„Opět doznávám,“ odvětil hrabě s přívětivým úsměvem, „že vám tak úplně nerozumím. Prosím vás, jaké vědní obory to máte na mysli?“

Spojeným úsilím jsme mu zevrubně vyložili hypotézy frenologie a zázraky živočišného magnetismu.

Hrabě nás vyslechl až do konce a pak nám vyprávěl několik anekdotických příběhů, z kterých jasně vysvitlo, že pravzory Galla a Spurzheima v Egyptě zářily a zase pohasly už tak dávno, že se na ně bezmála zapomnělo, a že Mesmerovy eskamotáže jsou směšnými hříčkami ve srovnání se skutečnými zázraky thébských mudrců, kteří uměle vytvořili vši a tisíce podobných věcí.

Potom jsem se hraběte zeptal, zda Egypťané dovedli vypočítávat zatmění. Poněkud přezíravě se usmál a přitakal.

To mne trochu vyvedlo z míry, ale přesto jsem zkoušel dál jeho astronomické vědomosti. Potom mi však jeden další člen společnosti, který až dosud neotevřel ústa, zašeptal do ucha, že bych se v tomto směru měl obrátit spíš na Ptolemaia (neznám toho pána) nebo na jistého Plutarcha a přečíst si jeho *De facie lunæ*.

Pak jsem se mumie vyptával na lupy a čočky a všeobecně na výrobu skla – ale sotva jsem začal, opět se ten málomluvný přítel dotkl mého lokte a proboha mne prosil, abych laskavě nakoukl do Diodora Sikulského. Nu, a hrabě se mne místo odpovědi zeptal, zda my, lidé novověku, máme takové drobnohledy, abychom mohli vyřezávat takové kameje jako Egypťané. Zatímco jsem přemýšlel, co bych tak odpověděl, malý doktor Ponnonner si velmi hloupě zadal.

„Podívejte se na naši architekturu!“ zvolal k veliké nevoli obou cestovatelů, kteří ho nadarmo štípali a kopali.

„Jen se podívejte,“ křičel nadšeně, „na fontánu v parku Bowling-Green v New Yorku! Nebo kdyby se vám to zdálo přehnané – zahleďte se na chvilku na Kapitol ve Washingtonu!“ A doktůrek začal široce a zevrubně popisovat rozměry zmíněného výtvaru. Vysvětloval, že jen sloupoví se honosí ne méně než čtyřiačtyřiceti sloupy, které mají pět stop v průměru a jsou od sebe vzdáleny deset stop.

Hrabě vyslovil politování, že si zrovna nevybavuje přesné rozměry některé z hlavních budov města Aznaku, jehož základy byly položeny v šerém dávnověku, ale jehož zříceniny dosud stály na nesmírné písčité pláni západně od Théb v epoše, kdy byl balzamován. Když už se ale mluví o sloupořadí, vzpomněl si prý na jedno, související s nevýznamným palácem v jistém předměstí zvaném Karnak. Sestávalo ze sto čtyřiačtyřiceti sloupů; každý z nich měřil sedmatřicet stop v obvodu a byly od sebe vzdáleny pětadvacet stop. Přístup k této kolonádě od Nilu vedl alejí dlouhou dvě míle a vroubenou sfingami, sochami a obelisky – dvacet, šedesát a sto stop vysokými. Palác sám – pokud prý si

vzpomíná – měřil v jednom směru dvě míle a v obvodu celkem asi sedm mil. Jeho stěny byly bohatě pomalovány uvnitř i vně hieroglyfy. Nechce prý neomylně tvrdit, že uvnitř těchto zdí by se dalo postavit takových padesát či šedesát doktorových Kapitolů, ale není si tak úplně jist, že by se jich tam při troše dobré vůle nevtěsnilo třeba i dvě stě až tři sta. Karnacký palác byla ostatně jen bezvýznamná menší stavba. Přesto prý nemůže hrabě s dobrým svědomím popřít originalnost, velkolepost a dokonalost bowling-greenské fontány – jak ji tu doktor popsal. Je nucen doznat, že nic podobného se v Egyptě a vůbec na světě jakživo nevidělo.

A tu jsem se hraběte zeptal, co říká našim železnicím.

„Nic zvláštního,“ odpověděl. Jsou prý poněkud titěrné, poněkud neohrabané, nemotorně stlučené dohromady. Nelze je přirozeně srovnávat s těmi ohromnými, rovnými, přímými kolejovými dráhami, po kterých Egypťané dopravovali celé chrámy a mohutné obelisky, vysoké sto padesát stop.

Zmínil jsem se o naší gigantické mechanice.

Přiznával, že v tomto ohledu něco známe, ale otázel se mne, jak bych si počínal, kdybych chtěl zdvíhat vrchní prahy klenby třeba jen u malého paláce v Karnaku.

Rozhodl jsem se, že tuto otázku přeslechnu a raději se ho zeptám, jestli je mu něco známého o artéských studnách. On však na to jen povytáhl obočí, zatímco pan Gliddon na mne usilovně mrkal a šuškal mi, že inženýři, kteří ve Velké oáze hledali vodu, tam nedávno takovou studnu objevili.

Pak jsem připomněl naši ocel. Ale cizinec jen zdvihl nos a zeptal se mne, zda by se s naší ocelí dala vytvořit tak jemná rytecká práce, jakou vidíme na obeliscích. K té bylo použito vesměs měděných rydel.

To nás přivedlo do takových rozpaků, že jsme pokládali za moudřejší přejít na něco jiného a zaútočit metafyzikou. Poslali jsme si pro knihu s názvem *Ciferník* a předčítali jsme asi dvě kapitoly o něčem, co není

příliš jasné, ale čemu Bostoňané říkají „velké hnutí pokroku“.

Hrabě jen podotkl, že za jeho časů byla velká hnutí velmi běžným jevem, a pokud jde o pokrok, ten prý jednu dobu hodně otravoval, ale nikam nepokročil.

Potom jsme se rozhovořili o krásách a významu demokracie a dalo nám hodně práce, než jsme hraběti patřičně ozřejmili, co je to za výhodu žít v poměrech, kde jsou úplně svobodné volby a žádný král.

Naslouchal se zjevným zájmem a zdálo se, že se opravdu baví. Když jsme skončili, řekl, že před dávnými časy se přihodilo něco velmi podobného. Třináct egyptských provincií si najednou řeklo, že se osvobodí a že tak dají skvělý příklad ostatnímu lidstvu. Shromáždily své nejmoudřejší, kteří sestavili tu nejdůmyslnější konstituci, jakou si prý můžeme představit. Nějaký čas si vedli pozoruhodně, jen v chvástání to poněkud přehnali. Nakonec se těch třináct států spojilo s ještě patnácti nebo dvaceti dalšími a všechno to skončilo v tom nejodpornějším a nejnesnesitelnějším despotismu, jaký se kdy ukázal na povrchu země.

Nevěděl jsem, co na to říci, a tak jsem nabral dech a upřímně politoval Egyptany, že neznali páru.

Hrabě na mne užasle pohlédl, ale neodpověděl. Mlčenlivý přítel mne však mocně dloubl do žeber a pravil, že jsem si udělal už dost velkou ostudu, a zeptal se mne, jestli jsem opravdu takový hlupák, že nevím, že moderní parní stroj byl sestaven na základě Heronova vynálezu Solomonem de Causem.

Už nám hrozilo nebezpečí, že budeme poraženi, avšak doktor Ponnonner se vzchopil a přispěchal na pomoc s otázkou, zda si Egyptané troufají vážně soupeřit s novověkými lidmi v krajně důležitém oboru oblékání.

Nato se hrabě podíval dolů na poutka svých kalhot a pak vzal do ruky cíp jednoho šosu a přidržoval si jej snad několik minut před očima. Konečně jej pustil a jeho ústa se zvolna roztahovala od ucha k uchu; ale

vůbec si nevzpomínám, že by se byl zmohl na nějakou odpověď.

Hned jsme dostali lepší náladu. Doktor teď velmi důstojně přistoupil k mumifikovanému hraběti a požádal ho, aby upřímně na svou čest džentlmena řekl, zda Egypťané v kterékoli epoše znali tajemství výroby buď Ponnonnerových pastilek, nebo Brandrethových pilulek.

S úzkostným napětím jsme čekali na odpověď, avšak marně. Nepřicházela. Egypťan se začervenál a svěsil hlavu. Nikdy nebylo dosaženo úplnějšího vítězství, nikdy na nikoho nedolehla potupnější porážka. Věřte mi, nemohl jsem snést pohled na pokoření té ubohé mumie. Sáhl jsem po klobouku, obřadně jsem se jí uklonil a odešel.

Když jsem dorazil domů, byly už čtyři hodiny pryč. Šel jsem si hned lehnout. Teď je deset hodin ráno. Od sedmi hodin jsem vzhůru a píši tyto poznámky pro blaho své rodiny i lidstva. Rodinu víckrát nespatřím. Má žena je saň. Abych řekl pravdu, už mne život nadobro omrzel a ze všeho nejvíc devatenácté století. Jsem přesvědčen, že všechno se vyvíjí špatně. A kromě toho bych se chtěl strašně rád dozvědět, kdo bude v roce 2045 prezidentem. A proto si hned, jak se oholím a zhltnu šálek kávy, zajdu k Ponnonnerovi a nechám se na dvě stovky let zbalzamovat.

DOSTAVENÍČKO

Počkej tam na mne! Určitě!

V tom temném údolí zas znovu potkám tě.

(Exequy o smrti své ženy,

podle Henryho Kinga, biskupa chichesterského)

Osudem pronásledovaný, záhadný muž! Zmatený oslnivostí tvé vlastní obrazotvornosti a zachvácený plameny tvého mládí znovu tě vidím ve svých představách! Opět přede mne vystupuje tvá postava – ne, ach, ne jak vypadá ve skutečnosti – v chladném údolí stínů – spíš jak bys *měl vypadat* – když rozmařile mrháš životem ve velkolepých meditacích ve městě chmurných vidin, tvých zamilovaných Benátkách, jež jsou milostně hvězdným elysiem na moři a jejichž palladiovské paláce shlížejí hlubokomyslně a hořce svými širokými benátskými okny na tajemství mlčících vod. Ano! Opakuji: jak bys *měl vypadat*. Určitě existují jiné světy než ten náš, jiné myšlenky než myšlenky davu, jiné úvahy než spekulace sofistů. Kdo si tedy dovolí zpochybnit tvé činy? Kdo tě obviní za hodiny snění, kdo bude pranýřovat tvé skutky jako zmaření života, když se v nich pouze zračilo neustálé překypování tvé nezdolné energie?

Stalo se to v Benátkách, pod vzosnou klenbou, které říkají *Ponte dei Sospiri*. Tam jsem potkal potřetí nebo počtvrté v životě člověka, o němž mluvím. Okolnosti toho setkání mi vyvstávají v mysli jen neúplně a zmateně. Přesto si však vzpomínám – ach, jak bych jen mohl zapomenout? – na hlubokou půlnoc, Most vzdechů, krásu ženy i na romantické ovzduší, které se vznášelo nad úzkým kanálem.

Byla to nezvykle temná noc. Veliké hodiny na Piazzě odbily pátou hodinu italského večera. Náměstí Campanile bylo tiché a opuštěné a světla ve starém dóžecím paláci rychle pohasínala. Vracel jsem se domů z Piazzetty po Canal Grande. Jakmile se však má gondola přiblížila k ústí kanálu San Marco, náhle odněkud z je-